

De Schelde Vrij!

België verwisselde in 1715 van meester. Na Spanje heerschte hier Oostenrijk. Jozef II eischte de opening der Schelde en zond in 1784 een oorlogsschip „Le Louis” op den stroom.

De Hollanders losten een schot dat.. een kookketel trof, die op het dek stond, maar geen andere schade aanrichtte. En toch gaf „Le Louis” den strijd op en keerde gewillig naar Antwerpen terug.

Dat was de „Marmieten oorlog”. De Hollanders boden Jozef II 10 miljoen florijnen, mits de Schelde gesloten bleef, de keizer nam het geld mede naar Weenen.. en Antwerpen dommelde voort.

In 1792 werden de Franschen hier meester en zij openden de Schelde. Een Fransch vaartuig kwam van Vlissingen naar Antwerpen, zonder, dat de Hollanders tegenstand boden.

Den 10en Augustus 1795 werd de vrijheid der Schelde officieël bekrachtigd. Maar 't was geen gunstige tijd voor den handel.

Wel bracht Napoleon hier nieuw leven, want hij wilde van Antwerpen een krijgshaven maken, maar tevens verbood hij allen handel met de natie, die de koloniën in den vreemde bezat, met de Engelschen, en bovendien drukte zijn bestuur zwaar op de rijken, waarover hij heerschte.

Napoleon.

In 1814 bij Napoleon's verbanning naar Elba, toen de mogendheden de kaart van Europa in orde wilden brengen, blokkeerden de Hollanders weer onzen stroom. Lang werd er nu onderhandeld en eindelijk — in 1839 — sloot men een verdrag. Holland verze-

kerde ons de vrije scheepvaart, maar mocht een tol innen, 1.12 florijn per ton voor de schepen, die binnenvoeren, 0.31 fl. voor de afvarende. België kreeg de forten Lillo en Liefkenshoek terug.

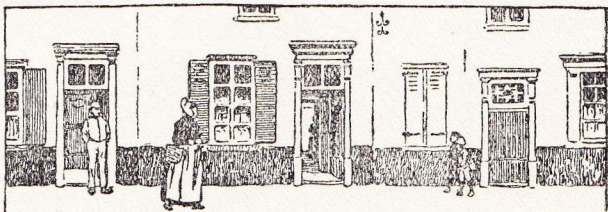
De Belgische Staat begreep, dat hij dien tol voor zijn rekening moest nemen, om de scheepvaart te bevorderen. Dat was wel een zware schatting, die het jonge rijk aan Holland te betalen had.

Te Doel.

Den 5^{en} November 1842 werd het tolrecht gewijzigd, ieder schip betaalde voortaan voor 't binnenkomen en vertrekken 1.50 fl. per ton.

We spraken daar over Lillo. Dit dorp had, zooals 't reeds in den loop der eeuwen meermalen was gebeurd, ook in 1832 bij de Hollandsche-Belgische onlusten veel geleden. Men liet de sluis springen en de Schelde nam bezit van den prachtige polder, verwoestte de plaats, zoodat geen enkel huis meer recht bleef staan en alleen de molen, dezelfde die er nu nog prijkt, zich boven den vloed verhief. De gevluchte bewoners vestigden zich verder in hutten en stulpen en nog heet die plaats het strooien dorp. In 1848 werd Lillo heropgebouwd en alle huizen bijna dagteekenen

Te Lillo.

van dat jaar. 't Is een bekoorlijke gemeente, schilderachtig gelegen bij den breeden stroom,¹⁾ tegenover Doel, met zijn net kerkje, waarin de „dijkwerkers” ten jare 1791 een prachtige lamp hingen, geofferd aan „Het Heilig Sacrament.” Te Doel zijn thans de quarantijn-instellingen voor de besmette schepen, die niet naar Antwerpen mogen doorvaren. In 't eenvoudige hospitaal heeft menige

¹ In 1440 bij hoog water.

vreemdeling neergelegen, wanhopend nog ooit zijn geboorteland terug te zien.

Doel en Lillo, samen met andere dorpen als Calloo en Berendrecht, Stabroek, Wilmarsdonk, Oorderen, Austruweel liggen in de vruchtbare polders, door de Schelde gevormd, op den vettigen, dankbaren kleigrond, waar boeren wonen op groote, nette hoeven, koningen van hun velden.

* *
* *

Na 1830 werd Antwerpen nog niet zoo spoedig een wereldhaven.

De Werf was meer een uitspanningsoord voor de burgers, die er in de oude herbergen hun glaasjes „Leuvensch” dronken, of wel moppen durfden, als koopwaren hun wandeling bemoeilijkten. Napoleon had twee dokken laten graven... en eerst in 1859 werd een derde gedolven, dat van Kattendijk. In 1864 volgden het houtdok, het Kempisch en Asia-dok; in 1878 het schippersdok, in 1890 't Afrika- en Amerikadok. En nu zijn grootsche werken in aantocht, die van Antwerpen misschien de gewichtigste haven der wereld zullen maken.

Na 1830 waren de kaaien bochtig en beplant met boomen; dat was nu wel zeer schilderachtig, maar lastig voor de scheepvaart. En eindelijk besloot men de kaaien recht te trekken. Thans zijn er reusachtige schepen gemeerd, en van hooge wandelterrassen ziet de bezoeker het laden en lossen door geweldige kranen, die zware lasten torsen, terwijl de koopwaren opgestapeld worden in ruime, welingerichte hangars, dank aan een uitgebreid net van spoorlijnen, voor treinen bereikbaar.

In 1840 betaalde de regeering aan tol 612.373 fr., in 1861, 2.184.105 fr.; deze cijfers bewijzen wel de toeneming onzer scheepvaart, maar tevens herinneren ze ons welk een zware schatting op ons land drukte. Geen wonder dan ook, dat helderziende staatslieden op een middel zonnen, die schatting op te heffen.

Onder hen noemen we vooral baron Lambermont... Als jongeling voer hij eens de Schelde af, en getroffen door den heerlijken stroom,

starend over de wijde watervlakte, ontstond bij hem reeds 't voornemen te werken voor de afschaffing van de hatelijke tol. En toen hij geroepen werd tot hogere ambten en een man was van ontzag, voerde hij het grootsche plan uit. Dank aan hem werd met Holland onderhandeld. Onze Noorderburen toonden zich al dadelijk welwillend.

Toch was de taak niet licht, want ook met andere landen moest gerekend worden. Immers meerdere rijken hadden belang bij de geheel vrije scheepvaart op de Schelde. Eindelijk werd men het eens.. En in 1863 betaalde men tot afkoop der Scheldetol aan Holland 36 millioen fr., waarvan België $\frac{1}{3}$ en de andere rijken, die zeehandel dreven, $\frac{2}{3}$ voor rekening namen.

Nu eerst was de Schelde vrij!

Geen wonder dat te Antwerpen dit groote feest met den meesten luister gevierd en door een heerlijk monument vereeuwigd werd. En 't was ook een Belgisch schip, de Marnix van St. Aldegonde, die 't eerst *de vrije Schelde* bevoer.

In 1912 toonde men zich ook jegens baron Lambermont dankbaar, door hem in de Scheldestad een gedenkteeken op te richten.

A. HANS.

DE SCHELDE VRIJ!

(VERHALEN VAN DE SCHELDE).

SCHELDE VRIJ

Door A. HANS

L. OPDEBEEK — Uitgever — ANTWERPEN